

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1923.

Första kammaren.

Nr 19.

Lördagen den 17 mars f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Nothin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 118, angående ändring i pensioneringen av vissa provinsialläkare med flera;

nr 129, angående understöd åt läkaren vid Malmö asyl A. Bjerkéns änka och barn m. m.; samt

nr 130, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m.

Företogs val av tio ledamöter i riksdagens särskilda utskott. Därvid avlämnades 97 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Linder,
,, Borell,
,, Hellström,
,, Norin,
,, Sederholm,
,, Pers,
,, Nilsson i Gränebo,
,, Norling,
,, Frändén,
,, von Sneidern.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Herr statsrådet *Svensson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 131, med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m.;

nr 132, med förslag till bestämmelser angående arvode och ersättning åt viss kontrollpersonal m. m.;

nr 133, angående ändrad lydelse av rubrikerna nr 192 och 193 för maltdrycker och mjöd i gällande tulltaxa;

nr 134, med förslag till förordningar om dels ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 2 juni 1922 om automobils katt, dels ock ändrad lydelse av 1 § i förordningen nämnda dag om särskild skatt å automobilgummiringar;

nr 136, angående tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag;

nr 137, med förslag till kungörelser angående dels ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 13 december 1912 angående tullrestitution i vissa fall vid återutförelse av utländsk vara;

nr 138, angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 139, angående upplåtelse av rätt till stenbrytning å kronoholmen Stora Lyngön i Kville socken av Göteborgs och Bohus län;

nr 142, med förslag till lag om vissa ändringar i lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse;

nr 143, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 §, 47 § 1 mom. och 48 § 2 mom. i förordningen den 19 november 1914 om arvs-katt och katt för gåva;

nr 147, angående årligt understöd å allmänna indragningsstaten åt förre navigationsskoleföreståndaren Ivar Adolf Hjalmar Wilhelm Bolins änka Ida Graziella Elisabet Bolin, född Wistrand;

nr 167, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 5 i förordningen den 2 juni 1911 angående grunderna och sättet för mark-gångsprisens bestämmande;

nr 168, med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning; samt

nr 169, angående viss ändring i gällande bestämmelser om mått och vikt.

Anställdes val av tio suppleanter i riksdagens särskilda utskott. Därvid avlämnades 59 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »den gemensamma listan» och upptagande nämnen på följande personer i denna ordning:

herr Malmberg,
 „ Johansson, Johan Bernhard,
 „ Bergman, Ingebrikt,
 „ Lindstrand,
 „ Svensson i Kompersmåla,
 „ Ingeström,
 „ Westman,
 „ Ström,
 „ Andersson i Hedsta,
 „ von Stockenström.

Dessa personer hade alltså blivit utsedda till suppleanter i utskottet.

Herr statsrådet *Nothin* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 157, med förslag till lag angående vård av kommunskogar, sockenallmänningsskogar samt vissa stiftelsers, föreningars och sällskapskogar;

nr 158, med förslag till lag angående skyddsskogar;

nr 159, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 december 1857 (nr 59 sid. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet; och

nr 166, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Företogs val av tjugufyra valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels och suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Björnsson	med 58 röster,
„ Boberg	„ 58 „
„ Bodin	„ 58 „
„ Borell	„ 58 „
„ Gustafsson, K. J. A.	„ 58 „
„ Hallin	„ 58 „
„ Hansson, Sigfrid	„ 58 „
„ Hellberg	„ 58 „
„ Hult	„ 58 „
„ Ingeström	„ 58 „
„ Johansson i Friggeråker	„ 58 „
„ Julin	„ 58 „
„ Lamm	„ 58 „
„ Lindqvist	„ 58 „

herr Möller	med 58 röster,
„ Nilsson, Gustaf	„ 58 „
„ Nilsson i Skottlandshus	„ 58 „
„ Olsson, Oscar,	„ 58 „
„ Pers	„ 58 „
„ Svensson i Eskhult	„ 58 „
„ Trygger	„ 58 „
„ Thulin	„ 58 „
greve Wachtmeister	„ 58 „
herr Vindahl	„ 58 „ .

Herr statsrådet *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 127, angående vissa anslag till sjökarteverket.

Anställdes val av tio suppleanter för kammarens valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter för kammarens ifrågavarande valmän utsedda:

herr Walles	med 28 röster,
„ Malmberg	„ 28 „
„ Bondeson	„ 28 „
„ Eriksson i Ljusdal	„ 28 „
„ Andersson i Hägelåkra	„ 28 „
„ Frändén	„ 28 „
„ Abrahamsson	„ 28 „
„ Andersson i Arbrå	„ 28 „
„ Carlsson, Johan, i Hällsbäck	„ 28 „
„ Larson i Lerdala	„ 28 „

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 118, 129, 142 och 147 till bankoutskottet, nr 127, 132, 136 och 167 till statsutskottet, nr 131, 133, 137, 143 och 168 till bevillningsutskottet, nr 138, så vitt den angick pensionsväsendet, till bankoutskottet, i vad propositionen rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet, nr 139 och 166 till jordbruksutskottet samt nr 169 till behandling av lagutskott. Propositionerna nr 130, 134 och 157—159 blevo på begäran bordlagda.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 117, angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 123, med förslag till brandstadga; och

nr 124, med förslag till förordning om motorfordon m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 8, sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1, bankoutskottets utlåtanden nr 16 och 17 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av bytesavtal rörande kronan tillhörig mark å Nya varvet;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av visst område från statens lagerhustomt i Vara;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anledning av framställning från Magnesitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderande mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; samt

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner om sänkning av åldersgränserna för politisk och kommunal rösträtt.

*Om sänkning
av röst-
rättsåldern.*

I en i andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 85, hade herr *Spångberg* m. fl. hemställt, att riksdagen såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling måtte besluta, att paragraferna 6 och 16 i riksdagsordningen skulle erhålla nedanstående ändrade lydelse:

§ 6.

9) Valrätt vid elektorsval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjuguetå års ålder.

Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)

§ 16.

Valrätt tillkommer envar man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetts års ålder.

I en annan i andra kammaren väckt, likaledes till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 86, hade samma motionärer hemställt, att riksdagen måtte besluta, att nedanstående förordningar skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Kungl. förordning om kommunalstyrelse på landet.

§ 8.

Rättighet att deltaga i kommunalstämmas överläggningar och beslut tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetts års ålder.

Kungl. förordning om kommunalstyrelse i stad.

§ 9.

Rättighet att vid allmän rådstuga deltaga i överläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, vilka icke enligt rikets grundlagar eller särskilda författningar äro vissa klasser av stadens medlemmar förbehållna, tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetts års ålder.

Kungl. förordning om kommunalstyrelse i Stockholm.

§ 7.

Rättighet att deltaga i val av stadsfullmäktige tillkommer envar i kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetts års ålder.

Kungl. förordning om landsting.

§ 5.

Rätt att deltaga i landstingsmannaval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man eller kvinna, som senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetts års ålder.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

*Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)*

a) att motionen II:85 icke måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda, och

b) att ej heller motionen II:86 måtte till någon riksdagens åtgärd
föranleda.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Thulin, G. W. Hansson, Larsén, Sävström, Vennerström* och *Borg*, som ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att riksdagen måtte, i anledning av motionen II:85, såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling, antaga följande

**Förslag
till ändrad lydelse av §§ 6 och 16 riksdagsordningen.**

§ 6.

9) Valrätt vid elektorsval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

§ 16.

Valrätt tillkommer envar man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetå års ålder.

b) att riksdagen måtte, i anledning av motionen II:86, antaga följande

**1) Förslag till lag
om ändrad lydelse av § 8 i förordningen om kommunal-
styrelse på landet.**

§ 8.

Rättighet att deltaga i kommunalstämmas överläggningar och beslut tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetå års ålder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1926.

*Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)*

**2) Förslag till lag
om ändrad lydelse av § 9 i förordningen om kommunal-
styrelse i stad.**

§ 9.

Rättighet att vid allmän rådstuga deltaga i överläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, vilka icke enligt rikets grundlagar eller särskilda författningar äro vissa klasser av stadens medlemmar förbehållna, tillkommer envar inom kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguettt års ålder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1926.

**3) Förslag till lag
om ändrad lydelse av § 7 i förordningen om kommunal-
styrelse i Stockholm.**

§ 7.

Rättighet att deltaga i val av stadsfullmäktige tillkommer envar i kommunen mantalsskriven man eller kvinna, som är svensk undersåte samt senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguettt års ålder.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1926.

**4) Förslag till lag
om ändrad lydelse av § 5 i förordningen om landsting.**

§ 5.

1. Rätt att deltaga i landstingsmannaval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

3. a) I stad — — — — — magistraten.
Valet, — — — — — noggrant angivas,
Om kallelse till valförrättning, om rösträtt och dess utövning gäller vad för den allmänna rådstugan är föreskrivet.

Denna lag träder i kaft den 1 januari 1926.

Herr **Hansson, Gustav**: Herr greve och talman, mina her-
rar! I de motioner, som ligga till grund för detta utlåtande, har det
hemställts om sådan ändring i grundlagen och de olika kommunalför-
ordningarna, att rösträttsåldern skulle sänkas från nuvarande 27 och 23
år till 21 år. Utskottet har vid behandling av dessa motioner inte
kunnat biträda desamma utan hemställt, att de icke måtte till någon
riksdagens åtgärd föranleda. Emellertid har utskottet icke varit enigt
om detta beslut, utan en del av dess ledamöter ha inom utskottet yrkat
bifall till de i motionerna föreslagna lagändringarna, och som kamma-
rens ledamöter torde finna, har herr Thulin m. fl. i avgiven reserva-
tion hemställt om bifall till motionärernas förslag.

*Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)*

Jag skall för min del inte nu ingå på något bemötande av de skäl,
utskottet anfört såsom utslagsgivande för sin ståndpunkt, då ju helt
nyligen denna fråga debatterats här i kammaren. Skälen för och emot
en nedsättning i rösträttsåldern torde vara kända för en var, och jag
tror inte, att ett återupprepande av dem för närvarande skulle vara
till någon nytta eller att en förnyad debatt i dag skulle få någon att
ändra sin en gång intagna ståndpunkt. Jag kan dock inte underlåta
att i detta sammanhang göra det uttalandet, att vi, som här stå an-
tecknade som reservanter, och det parti, vi tillhöra, icke anse röst-
rättsfrågan vara slutgiltigt löst, förrän den tidpunkt kommit, då myn-
dighetsåldern blir den bestämmande även beträffande rätten att del-
taga i avgörandet av såväl politiska som kommunala angelägenheter,
och att vi icke anse de åren 1918—1920 genomförda förändringarna
vara till fyllest.

Jag skall således, herr talman, icke för min del bidra till att fram-
kalla någon större debatt här i dag i denna fråga, utan inskränker mig
till att yrka avslag på vad utskottet under punkterna a) och b) hem-
ställt och bifall till de i herr Thulins m. fl. reservation framställda yr-
kandena.

Herr **Hellberg**: Herr talman! Då den föregående talaren in-
skränkt sig till att utan motivering yrka bifall till reservationen, skall
jag följa hans föredöme i korthet och inskränka mig till att, hänvisande
till den motivering, som utskottet anfört, yrka bifall till dess hem-
ställan.

Herr **Winberg**: När man ser resultatet av de under 1918—
1919 genomförda reformerna beträffande valrätten till riksdagens båda
kamrar jämte övriga institutioner här i landet, ligger den uppfattningen
nära till hands, att det icke tjänar mycket till att fortsätta på den vä-
gen. Ty det visar sig, att även om man får vissa reformer genomförda,
bli de ärade lagstiftande församlingarna i stort sett av samma kynne
som förut. Jag förstår också, att den borgerliga vänstern här i landet
nu anser, att man i detta avseende fått så mycket demokrati, som man
över huvud taget behöver. Jag vill dock därvid erinra om, att den bor-
gerliga vänstern i landet tidigare åtminstone gått längre än till denna

Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)

punkt, vi nu uppnått, vadan sålunda den omständigheten, att man nu inte vill vara med längre, inte kan bero på, att man fått sina önskingar uppfyllda. Orsaken är väl förmodligen, att man tröttnat och slagit sig till ro — för övrigt är ju detta någonting, som är betecknande för hela den borgerliga vänstern, att man går i trötthetens tecken.

Inte heller jag skall hålla några långa anföranden i denna fråga, så mycket mindre som jag — som jag framhöll i början — är ganska skeptisk i fråga om möjligheterna att över huvud taget genom s. k. parlamentariska reformer nå fram ens dit, som den borgerliga vänstern väntat sig, att man skulle komma på den vägen. Men jag kan dock inte underlåta att påpeka, att inför de nuvarande förhållandena ute i världen vore det verkligen på tiden, att man gjorde klart för sig det faktum, att det går inte an att slå sig till ro med vad man uppnått. Ty ännu ha vi ofantligt långt kvar till en verklig demokratisering, en verklig omvandling av samhällsförhållandena dithän, att människovärdet, människans värde såsom människa, verkligen kommer till erkännande.

Under sådana förhållanden synes det mig, att man särskilt från deras sida, som alltid tala om nödvändigheten av att på det lugna framåtskridandets väg nå fram till genomförandet av nödiga reformer, i dessa dagar skulle visa sig angelägen om att vidtaga alla de åtgärder, som över huvud taget kunna vidtagas för att förhindra vad man brukar utmåla som något förskräckligt, som eventuellt kunde inträffa. Det är denna uppenbara inkonsekvens från en hel del s. k. reformvänners sida, som man i dessa dagar har så ofantligt svårt att förstå. Ty det är verkligen ändå så, att det i dessa tider vore skäl att undersöka, huruvida det är möjligt att undgå de så ofta omtalade katastroferna på det politiska och ekonomiska området. Men om det skall lyckas, går det inte an att på detta sätt slå sig till ro, därför att man genomfört en halvmesyr, som visserligen går något längre än man tidigare gått, men som dock absolut inte kan sägas ge de möjligheter, som kunde utvinnas, om man verkligen vore med om att vara konsekvent i detta avseende.

För min del finner jag absolut inga skäl föreligga, för att en hel del av de medborgare, som genom samhällsnyttigt arbete få själva försörja sig och bidra till samhällets utveckling och som få bära en hel del, och kanske ingalunda de lättaste, av bördorna inom samhället, trots den så mycket omtalade demokratiska utvecklingen i vårt land fortfarande skola vara utestängda från att ha ett ord med, då det gäller samhällets angelägenheter.

Jag skall inte ingå på den detaljen, huruvida det är mest orättvist att man skall vänta tills man är 23 år för att få deltaga i politiska val eller att man måste vara 27 år för att få deltaga i landstingsmannavalen. Båda dessa stadganden äro absurditeter, som det borde vara angeläget för dem, som hålla på den lugna utvecklingen, att få bort så fort som möjligt.

Då jag emellertid gång efter annan ser denna uppenbara resignation eller trötthet från håll, där man kanske dock hade skäl att vänta något litet intresse för denna sak, har jag naturligtvis inte några som helst

förhoppningar om, att man skall vara nog klarsynt att förstå vad det egna intresset verkligen kräver i fråga om reformer på detta område. Men för att man icke i en framtid eventuellt skall komma och anklaga oss, som hava en annan uppfattning, att vi underlåtit påpeka nödvändigheten av dylika reformåtgärders vidtagande och att vi således på sätt och vis skulle vara meddelaktiga i vad som kan bliva följden av en fortsatt halsstarrighet, hava vi gång efter annan anslutit oss till tanken på dylika reformers genomförande.

Särskilt med hänsyn till vad man ej allenast från arbetarklassens sida, utan även från den borgerliga vänsterns sida i övrigt sedan årtionden ansett såsom skäligt ifråga om bestämmelser på detta område, är det ännu mycket som brister. På grund av förhållandena i världen borde det vara alla samhällselements högsta skyldighet att se till, att så fort som möjligt sådana politiska reformer vidtagas, som äro nödvändiga och som kunna vidtagas, utan att det behöver inträffa några som helst katastrofala omkastningar inom det politiska och ekonomiska livet. Jag är övertygad om, att kravet på en dylik likställighet aldrig skall låta sig avvisas, utan att det bara är fråga om, vilka vägar som skola beträdas.

Ur synpunkten av dessa motiv, herr talman, är det som jag, såsom frågan nu ligger, ber att få ansluta mig till den reservation, som är avgiven av herr Thulin m. fl. och yrkar avslag på utskottets hemställan.

Herr **Hellberg**: Herr talman! Jag måste bekänna, att det numera på mig verkar litet smått komiskt, när herr Winberg träder fram såsom den dundrande bestraffaren av det borgerliga frisinnet, därför att det uppgivit sin gamla position och resignerat, eller hur hans uttryck lydde, då jag tänker på, huru hans egna högsta partiauktoriteter österut inte blott slagit av litet på de fordringar, som de ursprungligen haft utan även gjort den mest radikala kovändning som tänkas kan.

Om man emellertid lämnar åsido dessa som mig synes mera lustigt verkande bestraffningar för avfall från tidigare ståndpunkter och håller sig till saken, får jag säga, att jag tycker, att frågan om rösträttsåldern har relativt litet med demokrati att göra. Inte kan man väl mäta demokratin allt efter som man bestämmer några år mer eller mindre för den politiska myndigheten. Anlägger man en sådan synpunkt, skulle konsekvensen bliva, att om gränsen vid 21 år anses mera demokratisk än vid 23 år, skulle den vid 18 år vara mera demokratisk än vid 21 år, vid 15 mer demokratisk än vid 18 o. s. v. — till slut skulle man så hamna i rena barndomen, och det kan väl inte vara något demokratiskt mål. Saken ligger väl så, att om man sätter den ena eller den andra åldersgränsen, har detta just inte någonting med demokrati att göra, eftersom varje bestämmelse ju träffar alla klasser lika. Det är väl inte för herr Winberg obekant, att man i andra länder har inte allenast en så pass hög ålder som vi utan en åtskilligt högre: i våra bägge grannländer Norge och Danmark hade man åtminstone för fem

*Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)*

Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)

år sedan — och jag tror inte, att någon förändring sedan dess vidtagits — 25 år såsom myndighetsålder såväl för kommunal som för politisk rösträtt — dessutom har man i Danmark 35-årsålder för valrätt vid val av de elektorer, som skola utse ledamöter i landstinget.

Då herr Winberg påstod, att vi fallit tillbaka från tidigare ståndpunkter, vill jag för min del säga, att jag åtminstone under 20 år har hyst och uttalat den uppfattningen, att det vore lämpligt och ändamålsenligt att hava en myndighetsålder i privaträttsligt hänseende, för den enskildes personliga förhållanden, och en myndighetsålder i offentlig-rättsligt hänseende. För mig synes det nämligen rätt påtagligt, att människor vid den ålder, som är bestämd för deras myndighet i privaträttsligt hänseende i regel — naturligtvis finns det undantag — inte hava så stor mognad och insikt i eller så stort intresse för allmänna angelägenheter. Jag anser därför, att den nuvarande anordningen är rätt så ändamålsenlig — man må sedan välja 23-årsåldern såsom här eller 25-årsåldern såsom i Danmark och Norge, det blir en tyckesak. Vad 27-årsåldern beträffar anser jag, att den i och för sig är alldeles orimlig, ty man bör väl inte begära, att det skall krävas högre myndighetsålder vid val till landsting än till riksdagen. Men herr Winberg vet lika väl som jag, huru den åldersbestämmelsen kom till: den utgör ju en av de faktorer, som skulle inverka på första kammarens sammansättning och göra den i någon mån olikartad med den andra kammaren. Då tycker jag det är en lojal ståndpunkt, när utskottet förklarar, att innan man vidtager förändringar härutinnan, bör man upptaga hela problemet om första kammarens sammansättning och sålunda lösa frågan om valrättsåldern i sammanhang härmed. Det är ingenting annat, som utskottet för sin del velat.

Det förefaller mig sålunda, som om hela den arsenal, som herr Winberg riktade mot mig, i detta fall inte kan göra någon vidare effekt! Jag vidhåller alltså mitt förut framställda yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Winberg**: Herr Hellberg började med att framhålla, hur komiskt det enligt hans uppfattning verkade, då jag yttrade mig i denna fråga. Jag skall till gengäld vara lika artig och säga, att om herr Hellberg visste, hur komiskt det verkar, att han, när han icke kan finna några andra argument, alltid börjar resonera om Ryssland, så skulle han icke komma med detta argument. Jag skall dock icke ingå på den saken. Jag skall bara be att få säga, att i Ryssland är den politiska myndighetsåldern 20 år, hur förargligt det än kan vara, men det kan jag icke hjälpa. Jag vet icke, varför man jämt skall tala om Ryssland. Herr Hellberg har icke tidigare varit angelägen att låta förhållandena där tjäna såsom föredöme och kanske han icke heller vill göra det nu, därför att rösträttsåldern är så pass låg där.

Herr Hellberg framhöll också, att det icke finns någon hållbar gräns där man skall stanna. Det beror på ett godtycke, vilken gräns man vill föreskriva. Man kan å ena sidan gå till 50 år och å andra

sidan komma fram till rena barndomen. Ja, det är just vad jag med förlov sagt anser, att herr Hellberg gjort; han har blivit barn på nytt. Det tjänar sålunda ingenting till att med herr Hellberg resonera härom. Jag vill blott konstatera det märkvärdiga faktum, som jag framhållit många gånger förut, hur ofantligt trevligt högern har det i detta land i dessa dagar. Förr i världen var det högern man slogs med. Då var det högern, som hade att försvara sig mot angrepp. Så är det icke nu. Högern behöver icke framträda. Nu är det den gamla radikalen, herr Hellberg i Karlstad, som framträder. Han säger: Nu är det icke anledning att ändra förhållandena, de hava kommit till så och så, och skola vi ändra dem, måste vi taga upp hela detta stora problem, men det bör man icke göra. Med ett ord, han anser, att det är bra som det är. Det är en mycket behaglig ställning för högern. Huruvida det är behagligt för herr Hellberg att nu agera såsom högerns främste försvarare, det lämnar jag därhän. Emellertid är det nu på det sättet, det kan icke hjälpas, även om det är otrevligt för honom. Om han nu påstår, att hela denna arsenal av argument icke verkar på honom, ja, då är förhållandet med honom detsamma, som det tidigare varit och fortfarande är med högern, på vilken inga argument verka, och följaktligen skulle man konsekvent komma fram till, vad jag berörde i början av mitt anförande.

Det ser ut, som om det skulle vara fullkomligt tröstlöst att tala om parlamentariska reformer i detta land. Men, mina herrar, då få ni vara goda och taga konsekvenserna, ty ni ha intet monopol på, att ni kommit fram till den allena salliggörande rättvisan. Ännu finns det en massa krav från befolkningsgrupper, som kräva att komma till en rättvis ställning och få sina krav beaktade. Ha ni kommit fram till den uppfattningen, att det är ingenting att resonera om, nåväl, så säg högt och uppriktigt ifrån detta. Då blir det snart klart för svenska folket, vad den representativa församling, som heter riksdagen, i verkligheten har för betydelse. Om man nu icke uppnår något annat med att framföra en motion sådan som den nu förevarande, så är det av värde, att här få fastslaget, hurusom man inom det borgerliga lägret — vänsterliberalismen inbegripen — som väl fortfarande får anses representeras av herr Hellberg — är fullt på det klara med, att nu ha vi ingenting mer att göra på detta område. Man har kommit fram så långt, man över huvud taget kan, och nu skola vi stanna där vi äro. Då en sådan uppfattning härskar i den lagstiftande församlingen, mina herrar, är det icke att undra på, om valtrötthet gör sig gällande ute i landet, och då är det icke så märkvärdigt, om svenska folket eller åtminstone vissa grupper därav för varje dag få mera klart för sig, att de måste fundera på andra åtgärder, eftersom det deklarerats, att några argument icke vidare bita mot hela den borgerliga fronten.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till

*Om sänkning
av röst-
rättsäldern.
(Forts.)*

Om sänkning
av röst-
rättsåldern.
(Forts.)

vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan antaga det förslag, som innefattades i den av herr Thulin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Winberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den av herr Thulin m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;
Nej — 35.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 på aftonen.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition med förslag till förordning angående utsträckning i särskilda fall av den i § 13 mom. 5 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor föreskrivna tidsfristen av två år för utförsel eller uppläggning på restitutionsupplag av tullrestitutionsgods.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. tullen
å varor av
konstsilke.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av väckt motion om förhinderande, att vissa av statsfinansiella skäl genomförda tullförhöjningar utnyttjas av inhemska tillverkare.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion (nr 123) hade herr *Lövgren* i Nyborg hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj: t begära skyndsamt utredning och därpå grundat förslag till sådan ändring i tulltaxan, att icke de tullförhöjningar å varor under avd. VIII av gällande tulltaxa, som genomförts av statsfinansiella skäl, kunde utnyttjas av inhemska tillverkare.

Utskottet hade i det föreliggande betänkandet under återopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion II: 123 av herr Lövgren i Nyborg, i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla, att Kungl. Maj: t måtte låta utreda, vilka åtgärder kunde böra vidtagas, för att den av 1921 års riksdag beslutade höjningen av tullsatserna vid de till avdelning VIII A i tulltaxan hörande rubrikerna för silkesvaror, i vad dessa rubriker omfattade varor av konstgjort silke, icke skulle medföra andra verkningar än de av riksdagen avsedda, samt att Kungl. Maj: t ville för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Reservation hade anmälts av herrar *Wohlin, Jönsson i Boa, Johansson i Kälkebo, Henrikson, Heyman, Andersson i Hedsta och Brännström*, vilka hemställt om avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Herr Heyman: Såsom kammaren hörde, hemställer utskottet i slutet av sin kläm, att Kungl. Maj: t måtte låta utreda, vilka åtgärder må böra vidtagas för att de av 1921 års riksdag beslutade finanstullarna icke skola medföra andra verkningar än de av riksdagen avsedda samt att Kungl. Maj: t ville för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Den frågan uppställer sig då: vilka verkningar ansåg 1921 års riksdag, att tullförhöjningarna *icke* fingo medföra? Svaret härå återfinnes i koncentrerad form i inledningen till motionen och lyder så: »Då bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 50 till 1921 års riksdag förordade höjning av åtskilliga tullsatser för att bereda statsverket ökad inkomst, skedde detta under uttryckligt betonande därav, att en sänkning snarast möjligt borde vidtagas, om det skulle visa sig, att någon ny tillverkning inom landet skulle uppstå, för vilken betingelser kunde anses föreligga i och med höjningen.»

Vad har då hänt? Jo, det har enligt motionärens och utskottets mening hänt den mycket stora landsolyckan, att dessa tullförhöjningar verkligen åstadkommit, att ett par fabriker i mitt hemlän eller närmare bestämt i Borås stad med mycket stor framgång upptagit tillverkningen av tricotagevaror av konstsilke. Därför är det uppenbart, att om man vill byråkratiskt respektera 1921 års riksdags beslut i förevarande avseende, så bör man givetvis även nu taga dessa nyfödda Boråsindustrier på kornet och så vitt möjligt är söka slå ihjäl dem.

För min del har jag aldrig biträtt 1921 års riksdags beslut med den motiveringen, att finanstullar under inga förhållanden skulle få verka såsom skyddstullar för inhemska näringar. Tvärtom har jag alltid ansett och anser särskilt nu under rådande tider av arbetslöshet, att om en finanstull jämväl kan verka såsom skyddstull till gagn för inhemska näring, så är det så mycket bättre.

I övrigt gillar jag icke de frihandelsvänliga kraven om en mycket skarp avgränsning mellan finanstullar och skyddstullar, detta på grund av att gränsen dem emellan åtminstone i vissa fall icke kan uppdragas.

*Ang. tullen
å varor av
konstsilke.
(Forts.)*

Ang. tullen
å varor av
konstsilke.
(Forts.)

Nu är det visserligen sant, att statsverket till följd av nämnda industris mellankomst icke har erhållit beräknad tullinkomst på av konstsilke förfärdigade varor. Denna olägenhet neutraliseras emellertid fullkomligt, så vitt jag kan finna, dels genom de skattebelopp, som industrien jämte den i densamma anställda personalen lämnar, dels även genom minskade anslag till arbetslöshetens bekämpande. Värdeskillnaden mellan att man å ena sidan söker pressa fram högsta möjliga finanstullar på från utlandet hämtade varor och å andra sidan de skattebelopp, som erläggas av livskraftiga inhemska näringar, jämte möjligheten att kunna bereda människor arbete, torde i varje fall, så vitt jag förstår, vara av synnerligen tivelaktigt gagn för landet.

Med detta vill jag icke hava sagt det, att allt är såsom det borde vara i föreliggande tullfråga. Varor av konstsilke draga nämligen en tullsats av 30 kronor per kilo, men råvaror av konstsilke endast en tull av 2 kronor per kilo. 28 kronor per kilo innebär ett alldeles onödigt stort tullskydd; det har till och med försäkrats av en representant för den nya näringen. Den förevarande motionen borde därför enligt mitt förmenande vid utskottets behandling hava resulterat däri, att utskottet i stället för att påkalla Kungl. Maj:ts hjälp för att ögonblickligen slå ihjäl denna näring föreslagit sådan reglering av tullsatserna å färdiga varor och råvaror, att skillnaden dem emellan kommit att utgöra ett lämpligt skydd för nu nämnda industri.

På grund av vad jag nu anfört tillåter jag mig, herr greve och talman, hemställa, att på tredje raden nedifrån orden »de av riksdagen avsedda» måtte utgå och i dess ställe insättas, »att industrier inom förevarande område erhålla ett i förhållande till tullsatsen å råvaran passande tullskydd». Meningen skulle då i denna del komma att lyda »icke skall medföra andra verkningar, än att industrier inom förevarande område erhålla ett i förhållande till tullsatsen å råvaran passande tullskydd». Därest detta yrkande bifalles, hemställer jag tillika, herr greve och talman, att motiveringen i utskottets betänkande måtte helt utgå.

Herr Björnsson: Herr talman! Det förvånar mig rätt mycket, att herr Heyman icke framställde detta sitt yrkande i utskottet. Men jag tror, att detta förklaras därav, att herr Heyman icke deltagit i den förberedande behandlingen inom avdelningen och därför icke hunnit sätta sig riktigt in i vad frågan gäller.

Som herr Heyman påpekade, avsågo 1921 års tullförhöjningar på sidenvaror att vara rena finanstullar, och han har åskådliggjort med exempel i fråga om ett enda slag av sådana varor, nämligen strumpstolsarbeten, hurusom konsekvensen av dessa tullförhöjningar blir rent av orimlig, ifall den utnyttjas som skyddstull. Om man till exempel har en damkofta, som väger ett kg., tillverkad av konstsilke, så har den ett tullskydd av 28 kronor, under det att tullskyddet på själva silket endast är 2 kronor. Svårigheten med problemet ligger i grund och botten icke i en avvägning av tullskyddets storlek, utan framför allt däri,

att det är omöjligt, enligt vad våra tullmyndigheter hittills ansett, att kunna skilja mellan varor av konstsilke och varor av natursilke.

Nu har herr Heyman sagt, att utskottet byggt sitt yrkande huvudsakligen på den motivering, som motionären lämnat. Till en början har herr Heyman icke fullständigt redogjort för motionärens motivering, och ännu mindre kan han väl med rätta påstå, att utskottets motivering sammanfaller med motionärens. Jag vill med ett exempel visa, vad den saken kan betyda rent statsfinansiellt. Året efter det denna tullförhöjning i statsfinansiellt syfte genomfördes ökades i ett enda slag importen av silke, däri konstsilke inberäknat, från 35,000 kg. till 59,000 kg., således nära med 25,000 kg., under det att denna enda vara, strumpstolsarbeten av silke, nedgick med ungefär samma belopp. Om man räknar med tullskillnaden, som här borde kommit statskassan direkt tillgodo genom ökade tullinkomster, till 25 kronor per kg., men nu icke gjort det, skulle man komma till belopp, som äro högst avsevärda, åtskilliga hundra tusen kronor. Läger man därtill, att detta tullskydd lägges på varor, som tillverkas av inhemskt konstsilke, så förstår man, att det rör sig om stora belopp, som statskassan går miste om. Det är klart, att en så varm tullvän, som herr Heyman, borde tycka, att det är orimligt och beklagligt, att statskassan går miste om en halv miljon kronor eller så. Men han har sagt, att det får staten igen i form av ökade skatter, och däri giver jag herr Heyman rätt, att, om det förhåller sig så, vilket ju ingalunda är bevisat, vore det ur statsfinansiell synpunkt fullkomligt betydelselöst, vilken väg man valde. Men man måste väl i varje fall från ren ordningssynpunkt önska veta, om vi skola föra denna halva miljon bland tullinkomster eller skatteinkomster.

Herr Heyman har hellet och hållet försummat att beröra en annan synpunkt, som är vida viktigare än den synpunkt, herr Heyman anlade, och det är handelsintresset i denna fråga. Såsom det nu är, har riksdagen faktiskt beslutat, att dessa tullsats, som genomfördes 1921, skola betraktas såsom tillfälliga så till vida, att om därav visade sig olägenheter av ett eller annat slag, skulle man vara beredd att ändra dem. Detta gör, att det endast är ett relativt fåtal av t. ex. våra stickerifabriker, som hava vågat sig på att tillverka varor av konstsilke. Ty om detta höga tullskydd skulle falla bort, så står man där och det skulle bli en mycket dålig affär. Följden har blivit, att våra svenska handlandes behov av dylika varor icke kunna fyllas inom landet på rimlig tid. Vid jultiden hörde jag t. ex. en grosshandlare förklara, att om han skulle vända sig till svenska fabriker för att köpa varor av konstsilke, skulle svaret bli, att först i november månad i år kunde han räkna på att få dem. Det är klart, att detta betyder, att handlanden antingen får avstå från att köpa dessa varor, eller också måste han gå till utlandet, och han finge under sådana förhållanden riskera, att de svenska fabrikerne satte ned priset med utnyttjande av den breda marginal, som tullsatserna medgiva, och så finge han stå där med förlust. Jag tror icke, att herr Heyman, om han tänker sig för

*Ang. tullen
å varor av
konstsilke.
(Forts.)*

Ang. tullen
å varor av
konstsilke.
(Forts.)

ögonblicket representera handelsintressena, skulle vara belåten med ett sådant osäkerhetstillstånd. Det synes vara av synnerligen vikt att få uppklarat, hur det skall bli för framtiden.

Beträffande de tulltekniska svårigheterna, som hittills utgjort ett hinder, vill jag säga, att i utländsk tullagstiftning, efter vad jag nu vet, både fransk och amerikansk, kan man numera, så vitt jag vet, skilja mellan varor av natursilke och av konstsilke. Det var tyvärr icke möjligt för utskottet att medhinna en undersökning, som på ett tillfredsställande sätt utredde frågan, huru vårt tullverk skulle kunna skilja på dessa två slag av varor. Det var därför, som utskottet beslöt att låta motionen resultera i en skrivelse.

Jag tror därför, att de synpunkter, som varit bestämmande för utskottets majoritet och som jag vet varit bestämmande för bevillningsutskottets första avdelning, vilken var enhällig, trots det att där finnas lika varma tullvänner som herr Heyman, verkligen äro bärande. Jag kan icke förstå, att den modifikation i klämman, som herr Heyman föreslagit, skulle vara av någon som helst betydelse. Inom parentes vill jag säga, att klämman varit svår att formulera, men om man läser den med god vilja, skall man säkerligen icke kunna få ut ur den en mot näringslivet så illvillig tendens, som herr Heyman velat inlägga i densamma.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets förslag i oförändrad form.

Herr **Heyman**: Herr greve och talman, mina herrar! Herr Björnsson sade först, att konsekvenserna av det nuvarande tullskyddet äro orimliga, och det erkände jag också i mitt första anförande. Jag var också beredd att i bevillningsutskottet föreslå en sådan modifikation av tullsatserna, att tullskyddet skulle komma i rimlig proportion till vad det här gällde, och detta yrkade jag nu även i mitt föregående anförande.

Herr Björnsson anförde även såsom skäl, varför man icke kunde bifalla mitt förslag, att man icke kunde skilja mellan konstsilke och natursilke. Saken ligger emellertid icke så, efter vad jag inhämtat, när det är en helt och hållet olika kemisk analys, i fråga om konstsilke och i fråga om natursilke. Natursilke lär nämligen innehålla betydligt mera äggvita än konstsilke. Det förefaller mig, som om det nästan uteslutande vore av formella identitetsskäl, som herr Björnsson icke vill taga detta förslag. Jag får säga, att jag fränser visst icke betydelsen av formen, men jag sätter lika fullt saken framför formen, och skulle det vara så, att man mot förmodan icke kan skilja på de olika slagen av silkesvaror, så får man i allt fall söka hålla fabrikationen vid liv. Detta är enligt mitt förmenande det viktigaste!

Så framhöll herr Björnsson de statsfinansiella synpunkterna mot förslaget. Herr Björnsson underkände således min bevisföring, som jag hade i mitt första anförande, då jag ville göra gällande, att landet hade mera gagn av att erhålla skattebelopp av en livskraftig näring än att eventuellt erhålla något högre belopp genom finanstullar på utländska

varor. Herr Björnsson syntes emellertid på den punkten sakna verklig-hetssinne, och det förvånar mig icke så mycket, ty jag har funnit, att det just är ett av den nutida socialdemokratiens mest utmärkande drag.

Herr Björnsson ansåg, att handelsintresset skulle mycket lida på detta. Jag får säga, att jag verkligen icke gått så djupt in i denna fråga, att jag kan avgöra, huruvida herr Björnssons påstående i denna del är riktigt eller icke. Men hur det än må vara med den saken, så tror jag alla kunna vara ense om, att tillvaratagandet av industriens intressen är för landet i sin helhet betydligt mera gagnande än tillvaratagandet av enstaka köpmäns särintressen.

Nu har herr talmannen låtit meddela mig, att herr talmannen icke kan framställa proposition på det yrkande jag gjorde i mitt första anförande, och jag får därför anhålla att få taga tillbaka detta och i stället yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Björnsson**: Herr talman! Endast ett par ord om en teknisk detalj, som herr Heyman i sitt sista anförande berört.

Herr Heyman förmenade, att jag sagt, att man icke skulle kunna skilja mellan natursilke och konstsilke. Det har jag visst icke sagt, men jag har sagt, att tullmyndigheterna hava förklarat, att det skulle vara mycket olämpligt att göra det i tulltaxan. Det är emellertid mycket enkelt och lätt för en kemist att göra den saken. Men om det till exempel gäller en tunn damstrumpa, så är det icke lämpligt att komma med syror eller dylikt för att undersöka den, i förhoppning att man utan att skada den skall kunna pröva, om det finnes äggvita eller icke.

Jag skall visst icke ur det påstående, som herr Heyman härutinnan gjort, draga den slutsatsen, att hela det parti, som herr Heyman tillhör, skulle sakna verklighetssinne, och jag vill icke heller påstå, att han själv gör det i allmänhet, men då det gäller att pröva äggvitehalten hos damstrumpor av konstsilke, då tror jag, att han fullständigt saknar verk-lighetssinne.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande betänkande hemställt samt vidare på avslag å såväl utskottet hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja be-svarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av väckt motion med förslag att nöjeskatten för föreställningar å de kungl. teatrarna må tillfalla nämnda teatrars kassor.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 128, hade herr *Bengtsson* i Norup n. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta, att den nöjesskatt, som enligt gällande lag nu av såväl kungl. operan som kungl. dramatiska teatrarna årligen utbetalades till

*Ang. tuilen
å varor av
konstsilke.
(Forts.)*

*Ang. nöjes-
skatten vid
de kungl.
teatrarna.*

Ang. nöjes-
skatten vid
de kungl.
teatrarna.
(Forts.)

Stockholms stad, måtte tillfalla dessa teatrar egna kassor för att av dem användas för verksamheten.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 128 av herr Bengtsson i Norup m. fl.,

dels besluta, att till 1 § i förordningen den 30 maj 1919 (nr 256) om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar skulle, med giltighet från och med den 1 januari 1924, fogas följande tillägg:

Denna förordning äger icke tillämpning å nöjeställning, anordnad av kungl. teatern eller kungl. dramatiska teatern i Stockholm å lokal, som för teaterns verksamhet i huvudstaden stadigvarande begagnas. Om avgift för sådan nöjeställning är särskilt stadgat.

dels ock antaga följande

Förordning om uttagande av särskild avgift vid nöjeställning, anordnad av kungl. teatern eller kungl. dramatiska teatern i Stockholm.

Härigenom förordnas som följer:

För nöjeställning, anordnad av kungl. teatern eller kungl. dramatiska teatern i Stockholm å lokal, som för teaterns verksamhet i huvudstaden stadigvarande begagnas, skall för nedan angivet ändamål uttagas särskild avgift, vilken skall varje år beräknas enligt de grunder, som, jämlikt förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar, under samma år tillämpas beträffande andra nöjeställningar av motsvarande slag i Stockholms stad.

Influtna avgifter användas för de kungl. teatrarnas verksamhet enligt Kungl. Maj:ts bestämmande.

Kungl. Maj:t utfärdar ock de närmare föreskrifter, som för förordningens tillämpning i övrigt må finnas erforderliga.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1924.

Reservation hade avgivits av herr *Gustaf Nilsson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **Nilsson, Gustaf**: Herr talman! Då jag i frågan antecknat en blank reservation, skall jag be att här få anföra några synpunkter.

Jag skall då nämna, att jag i fråga om de kungl. teatrarnas befrielse från den ursprungligen kommunala nöjesskatten ingenting har att i sak invända mot det förslag, som utskottet kommit med, men däremot, då det är första gången som genom riksdagens beslut en förändring skulle vidtagas i den en gång införda nöjesskatteförordningen, har jag för min del ansett, att denna förändring borde bli vidlyftigare än nu är föreslaget.

Den kommunala nöjesskatten kom ursprungligen till stånd för att bereda vissa kommuner och särskilt stadskommuner, där kommunal-skatterna voro höga, möjlighet att få en mindre del av inkomstbehovet tillgodosett. Emellertid har det visat sig, att nöjesskatten i alla delar av landet blivit en inkomstkälla, som synnerligen flitigt användes, icke blott där man har behov av denna inkomst, utan även där kommunal-skatten är synnerligen ringa och till och med understiger tre eller fyra kronor för bevillningskrona. Man har varit synnerligen angelägen att genom nöjesskatten få in så stora belopp som möjligt och uttagit den även vid tillställningar, som äro avsedda att fylla ideella, kulturella och andra bildande ändamål. Man ser exempel på att i landet, när genom arbetarna skapats företag i syfte att bereda förströelse för den arbetande klassen under helgdagar och under fritider över huvud taget, företag, som hava kommit till stånd genom uppoffringar från de fattigaste i samhället, så kommer ögonblickligen kommunen efteråt och lägger en synnerligen hård skatt på varje slags nöje, som förekommer, och det har t. o. m. visat sig, att man icke nöjer sig med att gå efter den mindre skalan av 10 %, utan man har tillämpat den högsta, ända upp till 20 %. Jag vet exempel på, att sådant förekommit i kommuner, där skatten icke uppgått till mer än 3 à 4 kronor per bevillningskrona; icke förty har man där uttagit den högsta möjliga nöjesskatt genom att ålägga in-trädesavgiften en skatt av ända upp till 20 %.

Då nu riksdagen står i begrepp att vidtaga den nu föreslagna ändringen ifråga om nöjesskatten, så att Stockholms stad framdeles icke skulle åtnjuta den från de kungl. teatrarna utgående nöjesskatt, utan denna skulle tillkomma teatrarna själva, hade det varit önskligt, att bevillnings-utskottet gått längre än det gjort och förordat en allmän revision av hela nöjesskatteförordningen i syfte att få vissa normer bestämda, efter vilka kommunerna skulle få taga upp denna skatt, så att man icke finge en allt för hårt drabbande nöjesskatt i sådana kommuner, där ett verkligt behov av inkomster icke förefinnes, men där man utnyttjat möjligheten, då riksdagen en gång medgivit kommunerna en sådan här rättighet.

Med framhållande av dessa synpunkter har jag, herr talman, icke något yrkande att göra i själva saken. Jag vill endast uttala en förhoppning, att ett kommande år en vidare gående förändring i nöjesskatteförordningen skall genomföras, som åstadkommer rättvisa även i de fall, där enligt min mening nöjesskatten nu icke kan betecknas såsom rättvis.

Herr Clason: Då jag begärt ordet i denna fråga, är det därför, att när nöjesskatten infördes och när under de första åren förslag om dess modifierande i ett eller annat avseende voro före, dylika frågor blevo hänvisade till konstitutionsutskottet, som då hade ganska mycket att göra med dessa saker. Jag erinrar nu om, att när frågan först var uppe, var det en principiell strid, kan man säga, om nöjesskattens natur, huruvida den skulle vara en kommunal-skatt, en landstingsskatt eller en

*Ang. nöjes-
skatten vid
de kungl.
teatrarna.
(Forts.)*

Ang. nöjesskatten vid de kungl. teatrarne.
(Forts.)

allmän statsskatt eller någon kombination av någondera av dessa skatteformer. Emellertid stannade man inom utskottet och från riksdagens sida vid, att nöjesskatten skulle hava formen av kommunal skatt. Det förefaller mig då litet egendomligt, att man, såsom här sker, så vitt jag kan se, i viss mån bryter sönder denna princip i fråga om en enskild kommun och till förmån för vissa bestämda nöjesanstalter inom denna kommun, utan att denna fråga gjorts till föremål för utredning i större omfattning. Jag kan icke se annat, än att då man går in på denna väg, så kan man mycket väl tänka sig, att vid en följande riksdag det kommer att sägas: ja, den eller den institutionen i den eller den staden är av mera alltmänt värde likasom kungl. operan och dramatiska teatern i Stockholm, och vi skola därför göra ett nytt undantag från bestämmelserna om nöjesskatten och låta den eller den institutionen själv få behålla den nöjesskatt, som skulle utgå vid densamma. Det förefaller mig rätt betänkligt att så här utan vidare gå in på ett sådant sönderbrytande av den princip man stannat för. Jag kan mycket väl medgiva, att man kan resonera, om den nu följda principen beträffande nöjesskatten är riktig eller icke, eller om den bör läggas om exempelvis på det sättet, att man gör en uppdelning av nöjesskatten mellan staten, landstingen, kommunerna o. s. v. Men då man nu en gång stannat vid denna princip, är det icke lämpligt att sönderbryta densamma på en viss punkt. Detta är ett skäl, varför jag ej kan förlika mig med detta betänkande.

Men det finns också ett annat skäl härvidlag, och det är det sätt, varpå man önskar, att riksdagen skulle uttala sig med anledning av förslaget om medlens användande. Det är alldeles tydligt, att det här föreslås en statsutgift till förmån för de kungl. teatrarne. Detta är helt enkelt sakens realitet. Man säger, att vid dessa kungl. teatrar nöjesskatten fortfarande skulle uttagas, men den skulle användas för teatrarne egen del. Vad nu teatrarne beträffar är det så ordnat, att, såsom väl är bekant — det framgår även av utskottets betänkande — de ha anslag av statsmedel, direkt och indirekt, dels direkt så, att de hava vissa anslag, dels indirekt genom vissa inkomster som tillfalla dem, men det är allmänt bekant, att huvudsakliga inkomsten för dessa teatrar består i medel från penninglotterier, som Kungl. Maj:t årligen plägar bevilja. Om jag icke misstager mig, har Kungl. Maj:t ganska nyligen, i anledning av de stora utgifterna för teaterverksamheten, satt i gång en närmare utredning, huru teatrarne ekonomi skall läggas för att eventuellt draga mindre kostnad, och det förefaller mig verkligen vara skäl att avvakta denna utrednings resultat, innan man på en alldeles särskild punkt tillerkänner teatrarne ett nytt statsanslag, ty något annat är det icke, som det faktiskt här gäller. Jag kan t. o. m. ifrågasätta, huruvida, då det här gäller något, som faktiskt har karaktär av statsanslag, bevillningsutskottet verkligen är den rätta myndigheten att föreslå, att medel av statsanslags natur skulle tilldelas en viss institution. Det förefaller mig, som om eventuellt det riktiga hade varit, om ett sammansatt stats- och bevillningsutskott behandlat frågan. Jag tycker, att man rent for-

mellt kommer in på en underlig historia, när man föreslår en förordning, som säger, att en viss institution skall få taga upp en bevilning, som sedermera skall överlämnas till densamma, och när detta sker genom förslag från bevillningsutskottet.

Jag kan icke se annat, än att frågan skulle ligga till sig om den finge en närmare utredning, och det förefaller mig, som om en sådan även på grund av de utav den siste ärade talaren anförda synpunkterna skulle vara av behovet påkallad. Under sådana förhållanden yrkar jag avslag på utskottets hemställan.

Herr **Rune**: Jag begärde ordet, då den förste ärade talaren uttalade sin förhoppning, att bevillningsutskottet en annan gång skulle gå längre på den inslagna vägen och tillerkänna varjehanda nöjesinstitutioner understöd, på sätt här är ifrågasatt för de kungl. teatrarna. Jag känner behov att säga, att jag för min del icke tror, att bevillningsutskottet har någon sådan avsikt, varjämte jag måste för egen del säga, att för att göra ett sådant avsteg från bestämmelserna om nöjesskatten fordras det särskilda undantagsförhållanden. Jag tror verkligen, att det föreligger ett sådant fall här. Jag tror det är fullkomlig anledning att här göra ett undantag. När man har en sådan institution som de kungl. teatrarna, på vilka man har pretention, att de skola vara representanter för en viss konstriktion på ett fullkomligt tillfredsställande sätt, kan man icke fordra, att de skola ekonomiskt bära sig, vilket de, såsom vi veta, icke heller göra. Således menar jag, att det är ett intresse för hela landet att för de kungl. teatrarna möjliggöra att vara värdiga representanter för respektive konstarter, och därför anser jag det vara synnerligen lämpligt, att motionen kommit fram samt att här är fråga om ett synnerligen lämpligt sätt att understödja de kungl. teatrarnas verksamhet. Skulle jag tillåta mig att uttala en förhoppning helt privat, skulle det vara, att man måtte gå vidare på denna väg, så att understödet kunde bli större. Stockholms stad har en särskild ställning i detta liksom i många andra avseenden, och jag vill uttala, att både med hänsyn till de skatteförhållanden, som nu råda, och även i övrigt med tanke på, huru allt samlas här i Stockholm, som länder Stockholms kommun till ekonomisk fördel, anser jag, att Stockholms stad icke kan klaga, om man i detta fall något kringskär dess del av nöjesskatten.

När sedan talaren nummer två nu lagt frågan på en annan bog och även yrkat avslag på förslaget, så vill jag säga, att det är uppenbart, att konstitutionsutskottets ordförande har kunnat finna anledning att gå in på spörsmålet, om det är bevillningsutskottet eller ett sammansatt stats- och bevillningsutskott, som bort behandla frågan. Men däremot vill jag säga, att det spelar i alla fall icke någon stor roll, huru frågan formellt behandlas. Här föreligger en realitet, och den är, att vi här hava ett utmärkt bra sätt att lämna understöd åt de kungl. teatrarna, som synnerligen väl behöva ett sådant. Därför hoppas jag, att

Ang. nöjesskatten vid de kungl. teatrarna.
(Forts.)

*Ang. nöjes-
skatten vid
de kungl
teatrarna.
(Forts.)*

kammaren icke tager alltför mycket intryck av det yrkande, som på utslutande formella skäl här framställts.

Jag ber, herr talman, att på grund av det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det föreliggande betänkandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Ang. nykter-
hetsnämnder-
nas hörande
i nykterhets-
ärenden.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av väckt motion om viss ändring av § 64 i förordningen om försäljning av rusdrycker.

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 104, hade herr *Ljunggren* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan omformulering av § 64 i förordningen om försäljning av rusdrycker, att det klart och otvetydigt därav framginge, att alla ärenden, berörande nykterhetstillståndet, vilka handlades i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma, ovillkorligen skulle till nykterhetsnämnden remitteras.

Utskottet hade i det föreliggande betänkandet av angiven orsak hemställt, att förevarande motion I: 104 av herr *Ljunggren*, om viss ändring av § 64 i förordningen om försäljning av rusdrycker, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *Ljunggren*: Herr talman! Utskottet har visserligen här avstyrkt motionen, men, såsom herrarna behagade finna av betänkandet, har utskottet i själva saken fullkomligt instämt i de synpunkter jag här fört fram. Utskottet säger nämligen: »I likhet med motionären anser utskottet, att, därest ärende, som handlägges av stadsfullmäktige eller kommunalstämma, är av beskaffenhet att beröra nykterhetstillståndet inom kommunen, nykterhetsnämnden bör sättas i tillfälle att yttra sig i ärendet. Då nykterhetsnämnds ledamöter utses av vederbörande kommunala myndighet, torde även kunna antagas, att frågor av dylik beskaffenhet komma att remitteras till denna nämnd.»

Detta skulle möjligen av en och annan kunna uppfattas på det sätt, att jag icke skulle hava haft fog för den motion jag framfört, men den, som följt med förhållandena här i Stockholm, känner till att i början av detta år frågan var under debatt hos Stockholms stadsfullmäktige. Stockholms stads nykterhetsnämnd hade nämligen anhållit, att vissa ärenden, som närmare angåvos, skulle av stadsfullmäktige till densamma remitteras. Emellertid hemställde stadskollegiet om avslag på denna anhållan, och under den debatt, som i frågan uppstod inom stadsfullmäktige, uttalades från majoritetens sida, att man icke var benägen att remittera andra ärenden till nykterhetsnämnden än sådana, som majori-

teten själv fann för gott att dit överlämna. En av talarna yttrade exempelvis, att vad vi skola remittera till nykterhetsnämnden, det blir vår sak.

Det är emellertid alldeles uppenbart, att när genom lagstiftning bestämmes, att nykterhetsnämnd skall tillsättas och då lagen säger, att denna nämnd skall övervaka nykterhetstillståndet, är det fullkomligt i sin ordning, att nykterhetsnämnden får sådana frågor till sig remitterade, som beröra det allmänna nykterhetstillståndet, och man får väl antaga, att i stort sett man går tillväga på det sätt, som utskottet här förutsätter.

Då utskottets uttalande är fullkomligt enhälligt, tager jag för alldeles givet, att verkan av detsamma icke gärna kan bli annat, än att de missförhållanden, jag riktat mig emot, också därigenom bli rättade och att även i Stockholm sådana här ärenden hädanefter remitteras till nykterhetsnämnden.

Vid sådant förhållande är jag fullkomligt tillfredsställd med utskottets uttalande och har icke något annat yrkande att göra än om bifall till detsamma.

Friherre Fleming: Endast ett par ord för undvikande av varje missförstånd. Såsom det framhölls av den siste talaren, var hans avsikt med motionen tydligen den, att här få ett prejudicerande uttalande från riksdagen i en tolkningsfråga. Saken gäller egentligen: vad är det för frågor som böra anses röra nykterhetstillståndet och om vilka således nykterhetsnämnden bör yttra sig. På det att icke det uttalande, som riksdagens bevillningsutskott nu avgivit, skall anses såsom en tolkning i detta fall, vill jag säga, att vi sorgfälligt undvikit att ingå på den sidan av frågan. Vi ha icke velat gå in på att slita striden mellan Stockholms stadsfullmäktige och nykterhetsnämnden, utan denna sak är precis likadan nu som förut. Det tillkommer icke bevillningsutskottet att ingå på en tolkning av denna förordning, i vad den gäller förevarande stridsfråga. Jag trodde icke, att herr Ljunggren nu skulle draga fram den frågan, det hade då varit önskligt, om det från början tydligen påpekats, att det var den frågan, som det gällde.

Herr Tengdahl: Jag vill endast, i anledning av herr Ljunggrens omnämmande av vad som förevarit i Stockholms stadsfullmäktige, säga, att det endast var så, att nykterhetsnämnden, som har vissa ledamöter gemensamma med en särskilt tillsatt utskänkingskommitté, önskade, att vissa utskänkingsärenden skulle hänvisas till nämnden, och det är ju en sak, som man kan disputeras om. Men frågeställningen var, såsom jag för min del åtminstone ansåg, icke den rätta. Ty för att få det hela praktiskt skulle man till nykterhetsnämnden hava överlämnat alla dessa tusentals ärenden, som nu behandlas av den ända sedan år 1905 arbetande utskänkingskommittén, och samtidigt skulle man hava beslutat att indraga denna speciella kommitté, som arbetar på ett alldeles särskilt sätt, med hela staden indelad i olika distrikt med var sin

Ang. nykterhetsnämndens hörande i nykterhetsärenden.
(Forts.)

Ang. nykterhetsnämndernas hörande i nykterhetsärenden.
(Forts.)

föreståndare. Jag vill endast påpeka, att i den rent praktiska fråga det här gällde, nämligen huru denna mycket tidsödande och tråkiga sak skulle ordnas, hade man icke för avsikt att på något som helst sätt gå emot berättigade önsknings från nykterhetsnämnden.

Herr von Koch: Herr talman! Situationen var nog icke fullt sådan, som den siste ärade talaren framställt den. Jag följde denna fråga på sin tid ganska noga. Under det synnerligen dåliga nykterhetstillstånd, som i Stockholm då rådde och delvis ännu råder, just med hänsyn till spritlangningen, ansåg nykterhetsnämnden det nödvändigt att även få deltaga i granskningen av de ansökningar om kafé rättigheter, som varje år beviljas. Denna framställning hade nämnden gjort under flera föregående år, men ingen åtgärd från fullmäktiges sida hade i anledning därav vidtagits. Det var därför nödvändigt att direkt anhålla, att vid beviljande av ansökningar av nämnda slag nykterhetsnämnden åtminstone skulle få tillfälle att yttra sig om saken. Det var icke fråga om att avskaffa den speciella utskänkningskommittéen, som hittills utövat granskningen av ansökningarna, utan endast att nämnden, som enligt lag har att övervaka nykterhetstillståndet, genom att få deltaga i denna granskning skulle få tillfälle att utöva en nykterhetsfrämjande gärning. Jag beklagar, att fullmäktige i Stockholm icke gävo sitt medgivande till, att en sådan anordning kom till stånd, men i likhet med herr Ljunggren tror jag att, efter det uttalande, som här i riksdagen med säkerhet kommer att göras, man även i Stockholm skall finna det vara det enda riktiga, att när man tillsatt en sådan här nykterhetsnämnd, den också får att behandla alla de ärenden, som beröra nykterheten.

En talare, som tillhör högerpartiet inom Stockholms stads fullmäktige, uttalade vid det tillfälle, då denna fråga behandlades: »Här sitter nämnden, en av Kungl. Maj: t och riksdagen påbjuden institution, som genom en kungl. förordning har sig ålagt att utom den direkta alkoholistvården också utöva förebyggande verksamhet. Men icke desto mindre vilja stadsfullmäktige neka denna institution medel till utövande av sitt anbefallda uppdrag och anförtror i stället en mycket viktig gren av arbetet åt en kommission av tillfällig natur.»

Jag tror, att det yttrandet verkligen träffar pricken, och jag hoppas, att det uttalande, som riksdagen nu kommer att göra, skall leda till, att det även ur rent praktisk synpunkt befinnes ändamålsenligt, att *alla* ärenden, som gälla nykterheten befrämjande åtgärder, komma att remitteras till nykterhetsnämnden.

Herr Tengdahl: Jag skall be att få säga den siste ärade talaren, att jag — såsom jag redan antytt — icke är främmande för tanken, att man här i Stockholm indrager den speciella utskänkningskommittén och lägger hela mängden av dessa ärenden under nykterhetsnämnden. Men däremot är jag fullkomligt främmande för tanken, att bägge dessa institutioner skola syssla med samma saker, och det är från rent kommunalorganisatorisk synpunkt, som jag ber att få protestera mot, att

man skulle göra sig skyldig till en sådan oformlighet, ty det vore det verkligen, icke annat än vad jag kan se.

Vad beträffar, att utskänkningskommittéen här i Stockholm kan anses såsom en tillfällig kommission, är detta dock ett egendomligt språkbruk, då det är fråga om en kommitté, som varit permanent sedan år 1905.

*Ang. nykterhetsnämndernas hörande i nykterhetsörenden.
(Forts.)*

Herr Bergman, Johan: Då i förevarande fråga utskottet varit fullkomligt enligt och ingen yrkat annat än bifall, borde det egentligen icke behövas någon vidare diskussion, men då en sådan det oaktat kommit, skall jag be att få tillägga några ord, för att framhålla en synpunkt, som nu icke varit på tal, men som väl torde vara av vikt för bedömande av denna fråga.

Det, som föranlett motionen synes vara ett missförhållande, som ägt rum på en särskild plats, där man ansett — och med rätta ansett — att en reaktionär riktning i nykterhetsfrågor på senare tid gjort sig gällande inom den kommunala representationen. Men om man tänker sig, att en sådan lagändring skulle komma till stånd, som föreslagits av motionären, skulle den knappast kunna hjälpa i ett sådant fall. Ty då man vet att det är på den kommunala representationen det dock ytterst beror, huru nykterhetsnämnden inom en kommun blir sammansatt, är det klart, att ifall det råder en permanent reaktionär riktning inom representationen, tillsätter denna, så snart den kan, en sådan nykterhetsnämnd, som harmonierar med dess egen allmänna uppfattning, och vid sådant förhållande skulle detta förslag icke ha betydelse annat än för den korta övergångsperioden, innan nykterhetsnämnden hunne sättas i harmoni med den inom kommunens representation rådande opinionen. Även av denna anledning förefaller därför en lagändring mindre motiverad. Utskottets förbudsvänner hava under sådana förhållanden ansett, att det bästa vi kunde göra i saken vore att i motiveringen till utskottets yttrande få infört just det nu föreliggande uttalandet om vad vi anse ligga i den redan gällande lagstiftningen. Då hela utskottet accepterat detta uttalande och nu även motionären förklarar sig tillfredsställd därmed, kan man säkerligen utan betänkligheter bifalla det förslag bevillningsutskottet här enat sig om.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu förevarande betänkandet hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 11, angående regleringen för budgetåret 1923—1924 av utgifterna under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4 och 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

*Ang. förhöjd
ersättning för
kroppsskada,
ådragen under
militärtjänst-
göring*

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning och med bifall till en inom andra kammaren av herr *Lindberg*, med instämmande i motionens syfte av tre utav kammarens övriga ledamöter, väckt motion, nr 11, måtte

dels medgiva, att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utginge såsom sjukhjälpsersättning eller livränta för tid under budgetåret 1923—1924 eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under nämnda år, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, höjas med 100 procent utöver det belopp, vartill ersättningen finge bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring,

dels ock för bestridande av härav föranledda kostnader för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra förslagsanslag av 180,000 kronor.

Kungl. Maj:t hade i berörda framställning föreslagit riksdagen att dels medgiva, att den ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, som utginge såsom sjukshjälpersättning eller livränta för tid under budgetåret 1923—1924 eller såsom begravningshjälp i anledning av dödsfall, inträffat under nämnda år, finge, därest skadan uppkommit före den 1 januari 1921, höjas med 50 procent utöver det belopp, vartill ersättningen finge bestämmas enligt grunderna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, dels ock för bestridande av härav föranledda kostnader för budgetåret 1923—1924 anvisa ett extra förslagsanslag av 90,000 kronor.

Vid den nu föredragna punkten hade reservation avgivits av herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Gustafsson* i Örebro, *Lorichs* och *Strindlund*, vilka yrkat, att riksdagen, med avslag å motionen II:11, måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Herr Gustafsson, Karl: Herr vice talman, mina herrar! Utskottet har i denna punkt tillstyrkt bifall till en motion, som åsyftar, att de, som skadats under militärtjänstgöring före 1921 års ingång skulle erhålla lika hög ersättning som de, som skadats därefter. Samma fråga har varit före de närmast föregående åren, såväl 1921 som 1922, och vi ha då i bankoutskottet ställt oss på den linjen, att vi tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som avsett en förhöjning av ersättningen till ifrågavarande ersättningstagare med allenast 50 procent. Då nu utskottet emellertid i år funnit sig böra behjarta det rättfärdiga krav, som enligt utskottets förmenande skulle ligga i yrkandet, att dessa ersättningstagare bliva jämställda med dem, som få den högre ersättningen, har jag icke kunnat biträda denna åsikt. I dessa tider, då vi måste i ännu hårdare grad anlägga sparsamhetssynpunkten vid våra beslut, i synnerhet när det gäller att gå utöver den föreslagna budgeten, har jag icke kunnat i detta fall gå utöver Kungl. Maj:ts förslag. Jag får därför hemställa, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en besparing av 90,000 kronor, och att vi alltså ställa denna fråga på framtiden, då vi möjligen kunna jämställa dessa ersättningstagare med dem, som få den högre ersättningen.

Herr Carlsson, Olof: Då jag i utskottet deltagit i behandlingen av detta ärende och varit med om utskottets hemställan, ber jag att få redogöra för de skäl, som föranlett mig att intaga denna ståndpunkt.

Jag ber då först att få erinra om att det efter beslut i frågan av riksdagen år 1909 utkom en kungl. förordning av den 18 juni samma år, och det är denna förordning, som bestämmer grunderna för de utgående ersättningarna. Enligt förordningen regleras ersättningarna dels för värnpliktiga, dels för volontärer och stammanskap vid flottan

*Ang. förhöjd
ersättning för
kroppsskada,
ådragen under
militärtjänst-
göring.
(Forts.)*

Ang. förhöjd
ersättning för
kroppsskada,
ådragen under
militärtjänst-
göring.
(Forts.)

och kustartilleriet, som ådragit sig skada under militärtjänstgöring. Enligt 1909 års förordning utgår i ersättning en sjukpenning av kr. 1: 50 pr dag, livränta vid full invaliditet — alltså vid blindhet på båda ögonen, förlust av båda armarna, förlust av båda benen, förlust av en arm och ett ben eller fullständigt vansinne — med 450 kronor, begravningshjälp med 75 kronor och livränta till änka med 180 kronor samt till minderårigt barn med 90 kronor. Dessa ersättningsbelopp utgingo från 1909 till och med år 1918. Med hänsyn till den inträffade prisstegringen gjordes, efter framställning dels från riksförsäkringsanstalten och dels från militieombudsmannen, i proposition till riksdagen förslag om ökning av dessa belopp med 50 %, vilket av riksdagen beviljades. 1919 års riksdag fattade samma beslut. Vid 1920 års riksdag förelåg frågan åter, och då beslöts, att en sådan ändring skulle vidtagas i förordningen, att i de fall, där skadan inträffat före den 1 januari 1921, i fortsättningen skulle utgå 50 % förhöjning å grundersättningen, men i de fall, där skadan inträffat efter den 1 januari 1921, skulle lämnas 100 % förhöjning å grundersättningen, vilken sålunda skulle fördubblas. Det är mot denna olikhet, som motionären och utskottet rikta sig.

Jag ber att få erinra om att den nu utgående ersättningen i bästa fall, alltså när 100 % förhöjning tillkommer, utgår med följande belopp: sjukpenning 3 kronor per dag, livränta vid full invaliditet 900 kronor, begravningshjälp 150 kronor, livränta till änka 360 kronor och till minderårigt barn 180 kronor, varvid finnes den inskränkningen, att livräntor icke få sammanlagt utgå med högre belopp än 900 kronor.

Denna fråga har ju icke ordnats definitivt, utan det råder ett provisorium. Jag vill i detta sammanhang erinra om att när 1916 års olycksfallsförsäkringslag kom till, dåvarande civilministern lämnade i uppdrag till riksförsäkringsanstalten att utreda en del frågor, som stodo i samband med denna nytillkomna lag. Sedan utsträcktes bemyndigandet till att även gälla utredning och framläggande av förslag till nya bestämmelser rörande ersättning för skada, ådragen under militär tjänstgöring, alltså vad som regleras i den kungl. förordningen av 1909. Detta utredningsarbete var färdigt den 30 december 1918, och förslag överlämnades då till Kungl. Maj:t. I det nya förslaget togs hänsyn till 1916 års olycksfallsförsäkringslag både ifråga om plan och ersättning, och man beaktade sålunda det ökade ersättningsbehovet. Av anledning, som jag icke känner, har detta förslag icke lett till något resultat.

Ifråga om den gjorda framställningen ber jag att få erinra om att de hörda myndigheterna — såväl arméförvaltningens civila departement och marinförvaltningen som riksförsäkringsanstalten — hava ansett, att beloppet borde utgå med 100 % förhöjning av grundersättningen.

Det finns, såvitt jag kan förstå, inga sakskal, som tala för den nuvarande olikheten. Inga tekniska svårigheter finnas för genomförande av ändringen, utan man måste fråga sig, vad som kan vara skälet till att ersättningen skall utgå i två olika former, en för skada före den 1 januari 1921 och en med högre ersättning för skada efter detta datum.

Nu har det anförts ett skäl av utskottets ärade vice ordförande, nämligen att man med hänsyn till de statsfinansiella svårigheterna bör bibehålla den hittillsvarande ordningen. Jag vill för min del säga, att jag icke tycker, att detta skäl passar här. Jag ber att få erinra herrarna om att fjärde huvudtiteln dock efter vad jag vill minnas, rör sig om c:a 150 miljoner kronor. Då menar jag, att när det gäller ett komplement därtill av denna art, det icke kan anföras några statsfinansiella skäl för avslag. Jag vill minnas, att all utgående ersättning till skadade värnpliktiga och därmed jämställda belöper sig till bortåt 400,000 kronor.

Ang. förhöjd ersättning för kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.
(Forts.)

I betraktande av de anförda siffrorna torde det utan vidare utveckling vara klart, att de invalida och sjuka icke kunna draga sig fram på de ersättningar, som lämnas. De kunna icke heller betala för den vård, som de många gånger få söka på våra sjukhus, och följaktligen är det här i första hand, synes det mig, en nödvändig åtgärd att bringa dessa ersättningar åtminstone till en fördubbling av det ursprungliga beloppet. Detta innebär, såvitt jag kan förstå, icke någon ny utgift från samhällets synpunkt sett, utan det betyder blott, att man pålägger staten en börda, som den rätteligen bör bära. Som det nu är, få nämligen kommunerna hjälpa dessa invalider och sjuka. Jag ber att få erinra om att det genom 1916 års olycksfallsförsäkringslag ålagts den privata arbetsgivaren skyldighet att försäkra sina arbetare, så att de under alla förhållanden äro skyddade. Då är det icke för mycket, om man i ett fall som detta anser, att staten har plikter emot dem, som skadats i militärtjänstgöring, och staten bör i möjligaste mån uppfylla dessa plikter, så att icke de krymplingar och invalider det här gäller komma i en alltför svår belägenhet och få ligga det allmänna till last.

Det har också uppstått en hel del besparingar, ty det är ju klart, att under årens lopp en del av invaliderna tillfrisknat, och andra hava dött. Sålunda har det uppstått besparingar, som för närvarande uppgå till 60,000 kronor, och på så sätt skulle underhållet för det nu kommande året icke uppgå till mer än 120,000 kronor, efter den beräkning man här gjort.

Jag vill erinra om att denna fråga i riksdagen i fjol blev föremål för gemensam omröstning och att det endast fattades tre röster för att motionärens förslag skulle bifallas.

Jag vädjar till kammarens ledamöter att behjärta denna sak och ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt, samt vidare därpå att kammaren skulle avslå utskottets hemställan, så vitt den skilde sig från Kungl. Maj: ts i ämnet gjorda framställning, och bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Ang. förhöjd
ersättning för
kroppsskada,
ådragen under
militärtjänst-
göring.
(Forts.)

Herr *Gustafsson, Karl*, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan, så vitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifalles denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;
Nej — 43.

Punkterna 36—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 40 och 41.

Lades till handlingarna.

Punkterna 42—53.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 246, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av dels väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående överflyttande å statens folkskolinspektörer av gymnastikinspektionen vid folkskolorna, dels av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av eller inskränkning i gymnastikinspektionen vid folkskolorna.

Herr **förste vice talmannen**: Jag hemställer, att första kammaren, som den 10 innevarande mars bifallit sitt första tillfälliga utskotts i dess utlåtande nr 6 gjorda hemställan, vilken överensstämmer med andra kammarens enligt det nyss upplästa protokollsutdraget fattade beslut, måtte finna delgivningen av andra kammarens beslut ej föranleda vidare yttrande.

Denna hemställan bifölls.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Med stöd av § 55 riksdagsordningen får jag hemställa, att kammaren måtte besluta, att motionstiden beträffande denna dag avlämnade kungl. propositioner måtte utsträckas till det sammanträde, som inträffar närmast efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Herr *Fehr* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 174, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående nybyggnad för de kemiska och fysiska institutionerna vid Chalmers tekniska institut; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående anstånd med återbetalning av räntefritt lån för svenska församlingens i London kyrkobyggnad;

bankoutskottets memorial nr 18, angående kostnader för lön till vissa icke-ordinarie befattningshavare vid riksdagens verk; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 19, i anledning av väckt motion om anslag till fortsatt inventering av odlingsmark m. m.;

nr 20, i anledning av väckt motion om personligt lönetillägg åt preparatorn vid veterinärhögskolan Chr. Roth;

nr 21, i anledning av väckt motion om fraktlindring för hingstägare vid hingstpremiering;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående förlängd giltighetstid av avlöningsreglemente för tjänstemän vid domänverket m. m.;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående disponerande av 1922 års avkastning av statens hästavelsfond;

nr 24, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj: ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen; och

nr 25, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverksproposition gjorda framställning angående anslag till belöningar för rovdjurs dödande.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 1,30 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 17 mars e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 6 A, till Konungen i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen jämte vissa särskilda propositioner gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1923—1924 under riksstatsens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 267, med delgivande av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upptagande av ämnet räkning å fortsättningsskolornas läsordning, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Efter föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 271, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av herrar Granaths och Olssons i Gävle motion, nr 163, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om reglering av lant- och lådbrevbärarnes anställnings- och avlöningsförhållanden, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Herr *Gustafsson, Karl*, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 175, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag.

Motionen hänvisades till statsutskottet.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8,05 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Måndagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshetshjälp i fall av arbetskonflikt jämte i ämnet väckta motioner;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående vattenledningsanläggning vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj: ts proposition angående efterskänkande av arvsskatt i samband med donation av Knut Andersson till Karolinska mediko-kirurgiska institutet; och

nr 34, i anledning av väckt motion angående rätt för aktuarien i pensionsstyrelsen A. F. Ålund att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

Herr statsrådet *Linders* avlämnade Kungl. Maj: ts propositioner:

nr 144, angående statens verksamhet för egnahemsbildning;

nr 145, angående viss ändring i gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar; samt

nr 146, angående pensioner åt vissa personer.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 130, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m., hänvisades propositionen, så vitt den avsåg förslaget till lag om ändrad lydelse av 18 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918, till behandling av lagutskottet och i övrigt till konstitutionsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 134, med förslag till förordningar om dels ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 2 juni 1922 om automobilskatt, dels ock ändrad lydelse av 1 § i förordningen nämnda dag om särskild skatt å automobilgummiringar.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 157, med förslag till lag angående vård av kommundogor, sockenallmänningsskogor samt vissa stiftelsers, föreningars och sällskapskogor;

nr 158, med förslag till lag angående skyddsskogor; samt

nr 159, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 december 1857 (nr 59 sid. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 29 och 31, bankoutskottets memorial nr 18 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 19—23.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial:

nr 24, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till förekommande och hämmande av tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen; och

nr 25, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till belöningar för rovdjurs dödande.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades propositionerna nr 144 och 145 till jordbruksutskottet samt propositionen nr 146 till bankoutskottet.

På framställning av herr förste vice talmannen medgav kammaren, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 144, 145 och 146 utsträcktes till det plenum, som infölle näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Herr *Fehr* väckte en motion, nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tecknande av aktier i ett för övertagande av aktiebolaget Svenska lantmännens banks rörelse bildat bankaktiebolag.

Motionen hänvisades till behandling av lagutskott.

Protokollsutdrag härom justerades.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,43 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
